

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Прев 1201/2023
11.07.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Миљуш и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници по тужби тужиоца Друштво за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање и производњу природног гаса Нафтна индустрија Србије АД Нови Сад, чији је пуномоћник др Немања Алексић, адвокат у ..., против тужених Предузеће за инжењеринг и консалтинг Meridian Balkans ДОО Београд, чији је пуномоћник Миљан Минић, адвокат у ... и Предузећа за спољно-трговинске послове Унико ДОО Београд, чији је пуномоћник Зоран Павловић, адвокат у ..., ради побијања и утврђења ништавости, вредност предмета спора 71.253.000,00 динара, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда 12Пж 7498/22 од 25.01.2023. године, у седници већа одржаној 11.07.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА се ревизија тужиоца у делу којим тужилац побија пресуду Привредног апелационог суда 12Пж 7498/22 од 25.01.2023. године у делу којим је потврђена пресуда Привредног суда у Београду 35П 7215/21 од 06.07.2022. године у II ставу изреке у односу на туженог Унико ДОО Београд и у V ставу изреке, као неоснована.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, **УКИДАЈУ СЕ** пресуда Привредног апелационог суда 12Пж 7498/22 од 25.01.2023. године, у делу I става изреке којим је потврђена пресуда Привредног суда у Београду П 7215/21 од 06.07.2022. године у преосталом делу става II, у ставу III, IV, VI и VII изреке, и у II и III ставу изреке, и пресуда Привредног суда у Београду П 7215/21 од 06.07.2022. године у II, III, IV, VI и VII ставу изреке, и предмет се у том делу враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Привредни суд у Београду је донео пресуду 35П 7215/2021 дана 06.07.2022. године, којом је, у I ставу изреке, дозволио објективно преиначење тужбе; у II ставу изреке одбио тужбени захтев тужиоца да суд утврди да уговор о уступању потраживања од 13.07.2020. године, закључен између тужених губи правно дејство

само према тужиоцу и само колико је потребно за испуњење његових потраживања до износа од 330.790.110,00 динара са законском затезном каматом од 29.09.2020. године, до исплате, као неоснован; у III ставу изреке одбио тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени Meridian Balkans ДОО Београд да трпи да се из вредности новчаних средстава од 71.253.000,00 динара, које је примио од Uniko ДОО Београд по основу уговора о уступању потраживања од 13.07.2020. године, намири потраживање тужиоца до износа од 330.790.110,00 динара, са законском затезном каматом од 29.09.2020. године, тако што ће тужени Meridian Balkans ДОО Београд да исплати тужиоцу износ од 71.253.000,00 динара са припадајућом законском каматом од 29.09.2020. године до исплате, као неоснован; у IV ставу изреке одбио тужбени захтев тужиоца да се утврди да је уговор о уступању потраживања од 13.07.2020. године, закључен између тужених, ништав и да не производи правно дејство од дана закључења, као неоснован; у V ставу изреке одбио тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени Meridian Balkans ДОО Београд да новчана средства која је примио од друготуженог по основу ништавог уговора о уступању потраживања од 13.07.2020. године, у износу од 71.253.000,00 динара, са припадајућом законском каматом од 29.09.2020. године, до исплате, исплати тужиоцу, као неоснован; у VI ставу изреке одбио тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени Meridian Balkans ДОО Београд да новчана средства која примио по основу уговора о уступању потраживања од 13.07.2020. године у износу од 71.253.000,00 динара, са припадајућом законском затезном каматом од 29.09.2020. године до исплате врати друготуженом Unico ДОО Београд, као неоснован и у VII ставу изреке обавезао тужиоца да првотуженом накнади трошкове парничног поступка у износу од 529.380,00 динара.

Привредни апелациони суд је донео пресуду 12Пж 7498/22 дана 25.01.2023. године, којом је у I ставу изреке одбио жалбу тужиоца као неосновану и потврдио пресуду Привредног суда у Београду 35П 7215/21 од 06.07.2022. године у ставовима II, III, IV, V, VI и у ставу VII у делу у коме се тужилац обавезује да првотуженом накнади трошкове парничног поступка у износу од 529.380,00 динара; у II ставу изреке усвојио жалбу друготуженог, преиначио пресуду Привредног суда у Београду тако што је обавезао тужиоца да друготуженом накнади трошкове парничног поступка у износу од 351.600,00 динара, и у III ставу изреке обавезао тужиоца да друготуженом на име трошкова другостепеног поступка плати 480.000,00 динара.

Против наведене правноснажне другостепене пресуде, благовремену и дозвољену ревизију је изјавио тужилац, којом пресуду побија због битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. ЗПП која је учињена у поступку пред другостепеним судом и због погрешне примене материјалног права.

Тужени Meridian Balkans ДОО Београд је поднео одговор на ревизију тужиоца.

Врховни суд је испитао побијану пресуду по одредбама члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/2011 ... 10/2023), и закључио да је ревизија делимично основана, у делу којим тужилац побија правноснажну другостепену пресуду којом је потврђена првостепена пресуда у II ставу изреке у односу на туженог Meridian Balkans ДОО Београд, и у III, IV, VI и у VII ставу изреке, као и у делу одлуке о трошковима поступка у II и III ставу изреке другостепене пресуде, док је неоснована ревизија у делу којим је другостепеном пресудом потврђена првостепена пресуда у II ставу изреке у односу на друготуженог, и у V ставу изреке.

У делу у коме је ревизија неоснована, другостепена пресуда је донета без битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, док битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. Закона о парничном поступку, на коју ревидент указује наводима да су разлози другостепене пресуде контрадикторни и нејасни, није дозвољен ревизијски разлог по одредби члана 407. Закона о парничном поступку.

Према утврђеном чињеничном стању, у спору између тужиоца и туженог Uniko ДОО Београд, донета је пресуда Привредног суда у Београду 12П 3495/18 од 17.01.2019. године којом је, између осталог, одбијен тужбени захтев тужиоца Uniko ДОО Београд да се обавезе тужени Нафтна индустрија Србије АД Нови Сад да тужиоцу исплати износ од 250.251.708,34 динара и износ од 6.579.090,00 динара, са законском затезном каматом почев од 01.01.2013. године. Пресудом Привредног апелационог суда 6Пж 2050/19 од 13.02.2020. године је преиначена пресуда Привредног суда у Београду 12П 3495/18 од 17.01.2019. године и пресуђено је да се обавезује тужени, овде тужилац Нафтна индустрија Србије АД Нови Сад да тужиоцу, овде туженом Uniko ДОО Београд исплати износ од 250.251.708,34 динара са законском затезном каматом почев од 29.11.2017. године до исплате, те износ од 4.845.878,96 динара са законском затезном каматом, и накнади трошкове поступка. Овде тужени Uniko ДОО Београд је на основу наведене правноснажне пресуде у поступку извршења по решењу Привредног суда у Новом Саду ИИ 157/20 од 26.06.2020. године, принудним путем намирио потраживање, тако што је наплатио од овде тужиоца укупан износ од 338.483.074,99 динара, дана 28.09.2020. године. Тужени су 13.07.2020. године закључили уговор о уступању потраживања према коме је првотужени уступилац а друготужени пријемник потраживања уступилоца према дужнику – компанији New Valley Investment Limited са Британских Девичанских острва по уговору о продаји удела у компанији Williamford Holdings Limited са Британских девичанских острва од 21.12.2017. године, на име уговорене цене за пренос удела од 1.700.000 евра, са роком плаћања од 6 месеци од потписивања уговора о преносу. Уговорена је накнада за пренос потраживања од 600.000 евра. Друготужени се обавезао да у року од 90 радних дана од закључења уговора исплати првотуженом целокупан износ накнаде од 600.000 евра у динарској противвредности по продајном курсу пословне банке уступилоца. Друготужени је на рачун првотуженог дана 29.09.2020. године пребацио износ од 71.253.000,00 динара у то име. Међутим, Врховни касациони суд је донео пресуду Прев 380/2020 од 15.10.2020. године, којом је усвојена ревизија туженог у тој парници, овде тужиоца, преиначена је пресуда Привредног апелационог суда Пж 2050/19 од 13.02.2020. године, и потврђена је пресуда Привредног суда у Београду П 3495/2018 од 17.01.2019. године у делу којим је одбијен тужбени захтев овде друготуженог као тужиоца за исплату износа од 250.251.708,34 динара са законском затезном каматом од 28.11.2017. године до исплате. Тужилац је поднео предлог за противизвршење против друготуженог, који је усвојен решењем Привредног суда у Београду 2ИИ 576/2021 од 15.04.2021. године, којим је одређена обавеза друготуженог да тужиоцу врати износ од 350.790.110,00 динара са припадајућом законском затезном каматом и трошковима поступка противизвршења, по ком решењу није спроведена наплата из разлога што на рачуну друготуженог за то није било средстава.

На основу тако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је тужбени захтев за побијање правне радње одбио у односу на друготуженог због недостатка пасивне легитимације, а у односу на првотуженог јер не сматра да је друготужени био потпуно инсолвентан на основу тога што му је принудно блокиран рачун, нити да се тужилац у поступку противизвршења није могао наплатити у ситуацији када је друготужени стекао потраживање вредно 1.700.000,00 евра на име уговорене цене за пренос удела, па је тужилац могао да покуша да своје потраживање намири другим средством извршења, конкретно запленом удела у поменутом друштву. Располагање првотуженог сматра теретним „када није спорно постојање потраживања“ и када је била уговорена накнада за цесију. Не сматра да је друготужени могао знати да закључењем уговора о уступању наноси штету тужиоцу као повериоцу, будући да је потраживање тужиоца настало накнадно, чиме нису испуњени услови за побијање.

Другостепени суд сматра и да је тужилац могао као средство извршења ради намирења свог новчаног потраживања тражити пренос новчаног потраживања извршног дужника из уговора о уступању потраживања. Већ из чињенице да је уговором о уступању потраживања првотуженог друготужени стекао потраживање према трећем лицу од 1.700.000,00 евра, за другостепени суд произилази да нису испуњени услови за побијање правне радње, јер није тачно да дужник нема средстава из којих би се намирио поверилац у ситуацији када има потраживање према трећем лицу од 1.700.000,00 евра, из кога је тужилац могао да покуша намирење у поступку противизвршења. Чињеницом да је друготужени на рачун првотуженог пренео 71.253.000,00 динара не ради се о ненаплативом потраживању, а чињеница евентуалне ненаплативости не води закључку да се ради о бесплатном правном послу. Ни дужник, а посебно треће лице - првотужени, нису могли знати да предузетим располагањем наносе штету тужиоцу, с обзиром да нису могли знати да ће настати потраживање тужиоца по судској одлуци.

Евентуални тужбени захтев, за утврђење ништавости уговора о преносу потраживања између тужених, одбијен је јер за то нема разлога са аспекта одредаба Закона о обављању плаћања правних лица, због блокаде рачуна, јер друготужени тим уговором није измиривао неку своју обавезу према првотуженом. Првостепени суд не прихвата тврдњу тужиоца да је уговор закључен из недозвољене побуде, да се склоне и прикрију новчана средства са рачуна друготуженог и спречи тужилац у намирењу свог потраживања, зато што потраживање тужиоца није постојало у време закључења уговора.

Овај закључак другостепени суд узима за правилан. Сматра да је закључењем уговора о уступању потраживања од 13.07.2020. године друготужени стекао потраживање према трећем лицу у износу од 1.700.00,00 евра, за накнаду од 600.000,00 евра, и на тај начин остварује разлику у своју корист у износу од 1.100.00,00 евра чисте зараде, па се ни у ком случају не може прихватити став да је то располагање предузето ради оптерећења поверилаца, односно изван дозвољених побуда.

Ревизијски суд налази да се за сада не могу прихватити закључци судова о неиспуњености услова за побијање правне радње дужника, нити о изостанку разлога за ништавост уговора.

Пре свега не могу се прихватити за правилне закључци у примени одредбе члана 280. став 2. Закона о облигационим односима. Судови износе закључке о недоказаности инсолвентности друготуженог као дужника. Првостепени суд сматра да је тужилац могао да покуша да своје потраживање намири другим средством извршења, запленом удела у поменутом друштву, а да нема ниједне чињенице о томе да је друготужени имао удео у друштву који се могао пленити ради намирења потраживања. Другостепени суд увиђа пропуст, па закључује да је ради намирења тужиочевог потраживања могао бити одређен пренос потраживања које је стекао друготужени у износу од 1.700.000,00 евра.

Према одредби члана 280. став 2. ЗОО, сматра се да је правна радња предузета на штету поверилаца ако услед њеног извршења дужник нема довољно средстава за испуњење повериочевог потраживања. У овој парници тужилац је доказао да није могао да намири потраживање према друготуженом по решењу о противизвршењу Привредног суда у Београду Ии 576/2021 од 15.04.2021. године, јер на рачуну друготуженог није било довољно средстава за намирење. Код таквог стања ствари на туженима је био терет доказивања да напротив, друготужени јесте имао других средстава од којих се могло намирити потраживање тужиоца. Судови инсистирају на томе да је тужилац требало да покуша да у извршном поступку промени средство извршења на пленидбу удела у другом друштву, како то сматра првостепени суд, мада се не зна на који удео се мисли и у ком друштву, или на пренос потраживања друготуженог које је стекао из предметног уговора са првотуженим. Инсистирање на покушају да се у извршном поступку и другим средствима извршења наплати потраживање није утемељено у цитираној норми Закона о облигационим односима. Тужилац није дужан да покушава свим средствима да у извршном поступку намири потраживање, па да се то покаже неуспешним да би успео са побијањем правне радње дужника. Дозвољено је да инсолвентност дужника доказује на други начин. Тужилац је доказао да дужник, друготужени није имао новчаних средстава на рачуну, а судови нису имали упориште у утврђеним чињеницама да сматрају да би за намирење тужиочевог потраживања било довољно пленити и продати неодређени удео друготуженог у неком друштву, нити пренос потраживања које је друготужени стекао предметним уговором. Тужилац је у току парнице инсистирао на доказивању чињенице да је то потраживање које је друготуженом пренето непостојеће и неутуживо. Ради тога и у ревизији истиче да је понудио за доказ вештачење из кога произилази да такво потраживање првотужени није књижио у својој документацији. Првостепени суд је сматрао да се мишљење вештака о наплативости уступљеног потраживања и материјалној основаности уговора о уступању потраживања заснива на питању пословне опортуности куповине потраживања, и не може довести у питање правну природу конкретног уговора да је теретни правни посао. Међутим, није расправљено питање постојања потраживања које се уступа уговором, а што јесте спорно међу странкама, од чега зависи закључак да ли је друготужени стекао, или није стекао имовину која га чини ликвидним.

Другостепени суд није имао утемељења у утврђеним чињеницама да закључи да се ради о послу у коме друготужени стиче потраживање према трећем лицу из кога остварује разлику у своју корист у износу од 1.100.000,00 евра чисте зараде, јер нема утврђења о томе да је друготужени остварио пренето потраживање. Закључак да је друготужени закључио посао из кога ће остварити чисту зараду у износу од 1.100.000,00 евра заснован је само на тексту уговора, док тужилац управо тврди да за

износ од 600.000,00 евра друготужени није стекао никакво потраживање, да није ни покушао да наплати такво потраживање, док тужени на ту околност нису пружали доказе. Тужилац јесте пружао доказе, које је првостепени суд ценио са аспекта пословне опортуности куповине потраживања, а не са аспекта доказивања да ли потраживање постоји и да ли је наплативо, и на крају одбио доказни предлог тужиоца за вештачење на околност постојања потраживањаа које је било предмет преноса.

Ревизијски суд не дели оцену нижестепених судова да се теретна природа уговора цени само на основу његовог текста. У ситуацији ако је оспорено постојање потраживања које је друготуженом пренето уговором за накнаду од 600.000,00 евра, било је потребно расправити питање да ли потраживање постоји, и да ли је наплативо, односно да ли уопште постоји противпрестација првотуженог за износ који добија од друготуженог, с једне стране и да ли је уступљено потраживање, ако је постојало, друготуженог чинило ликвидним, са друге стране. Прво питање је од значаја за ваљаност уговора, у смислу члана 47. ЗОО, а друго питање је од значаја за природу спорног уговора као извора теретног, или бесплатног располагања за друготуженог, у смислу члана 281. став 1. и 3. ЗОО.

Из изнетих разлога произилази да су судови закључак о испуњености услова за побијање правних радњи друготуженог засновали на неутемељеним закључцима о одсуству инсолвентности друготуженог као дужника и погрешном применом материјалног права одбили тужбени захтев у ставу II у односу на првотуженог и у ставу III првостепене пресуде. Такође, засновали су одлуку о тужбеном захтеву у ставу IV и VI првостепене пресуде на за сада неутемељеним закључцима о одсуству разлога за ништавост предметног уговора, и због тога на погрешној примени материјалног права.

Из тих разлога је укинута првостепена пресуда у ставу II у означеном делу, у ставу III, IV, VI и VII и другостепена пресуда у истом делу и предмет је враћен првостепеном суду на поновно суђење по одредби члана 416. став 2. ЗПП.

Нема основа у материјалном праву да се као последица, евентуалне, ништавости уговора о уступању потраживања обавезе првотужени да тужиоцу исплати износ који је од друготуженог примио по основу ништавог уговора, те је у односу на правноснажну другостепену пресуду о одбијању тужбеног захтева у ставу V изреке првостепене пресуде, ревизија одбијена, као неоснована. Ревизија је неоснована и у делу којим се побија одбијајућа одлука за побијање правне радње у односу на друготуженог због недостатка пасивне легитимације, правилном применом одредбе члана 283. став 2. ЗОО. У наведеном делу ревизија је одбијена по одредби члана 414. ЗПП.

У поновљеном поступку биће одлучено о трошковима целог поступка, по одредби члана 165. став 3. ЗПП.

**Председник већа – судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић